

Rödl & Partner

Echo

Data: 12.03.2021

Dotyczy: [Rzeczpospolita](#)

ROLA UJAWNIEŃ W SPRAWOZDAWCZOŚCI FINANSOWEJ

Informacja dodatkowa stanowi obowiązkowy element sprawozdania finansowego. Jednak wydaje się, że jej rola czasami jest pomniejszana zarówno przez osoby sporządzające sprawozdanie finansowe, jak i jego odbiorców. Czy słusznie?

Informacja dodatkowa składa się z wprowadzenia do sprawozdania finansowego oraz dodatkowych informacji i objaśnień. Jej głównym celem jest doprecyzowanie danych liczbowych zaprezentowanych w bilansie oraz rachunku wyników (a w przypadku jednostek, których sprawozdanie podlega badaniu, również w rachunku przepływów pieniężnych i zestawieniu zmian w kapitale własnym) tak, aby przedstawiało jasno i rzetelnie sytuację majątkową i finansową oraz wynik finansowy jednostki. Dane przedstawione w informacji dodatkowej stanowią wskazówki, jak czytać i rozumieć dane zaprezentowane w sprawozdaniu finansowym.

Wprowadzenie do sprawozdania finansowego sporządzane jest w formie ustrukturyzowanej xml, zaś dodatkowe informacje i objaśnienia stanowią załącznik w formie pliku o dowolnym formacie. Jedyną notę ustrukturyzowaną stanowi nota podatkowa.

Zakres informacji dodatkowej zależy od tego, czy spółka ma prawo do uproszczeń oraz czy z nich korzysta. Wymagane ujawnienia określają następujące załączniki do ustawy o rachunkowości:

- jednostki mikro – załącznik nr 4;
- jednostki małe – załącznik nr 5;
- jednostki niekorzystające z uproszczeń – załącznik nr 1.

Do najmniejszej liczby ujawnień zobligowane są oczywiście jednostki posiadające status mikro. Sporządzają wprowadzenie do sprawozdania finansowego oraz informacje uzupełniające do bilansu. Te ostatnie obejmują tylko trzy punkty, więc dane można zawrzeć na jednej stronie.

Jednostki małe są zobligowane do sporządzenia wprowadzenia oraz dodatkowych informacji i objaśnień, które składają się z 18 punktów. Stanowi to również ułatwienie w stosunku jednostek, które nie kwalifikują się do uproszczeń lub nie skorzystały z prawa do nich. Muszą ujawnić w swoich informacjach dodatkowych i objaśnieniach, dane odnoszące się do 51 punktów wynikających z załącznika nr 1 do uor.

Dane uwzględnione we wprowadzeniu

Wprowadzenie do sprawozdania finansowego obejmuje opis przyjętych przez jednostkę zasad rachunkowości. W tym punkcie szczególnie istotne są metody sporządzania sprawozdania oraz wyceny w zakresie w jakim ustawa o rachunkowości (dalej: uor) pozostawia jednostce prawo wyboru do stosowania.

Często jednostki błędnie przepisują standardowe opisy zasad rachunkowości lub przepisują zapisy ustawy o rachunkowości, nie skupiając się na obszarach, które ich dotyczą i w zakresie których wybrały metody wyceny, dopuszczone przez ustawę o rachunkowości. Informacje odpowiadające pozycjom występującym w sprawozdaniu finansowym jednostki oraz wskazujące na wybrane metody wyceny są istotne dla czytelników sprawozdania finansowego. Wskazywać powinno się jedynie istotne zasady wyceny aktywów i pasywów oraz ustalania wyniku finansowego, które ułatwiają zrozumienie danych liczbowych prezentowanych w sprawozdaniu finansowym. W ten sposób dane we wprowadzeniu są bardziej czytelne.

PRZYKŁAD 1.

Spółka opisując stosowane zasady wyceny może wskazać, że aktywa i pasywa spółki są wyceniane zgodnie z ustawą o rachunkowości oraz uszczegółwić obszary, w których ustawa o rachunkowości pozostawia wybór. Jednostka powinna przedstawić m.in. zasady wyceny w wymienionych obszarach (o ile dotyczą one spółki):

- metody amortyzacji środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych;
- próg przyjęty jako limit dla niskocennych środków trwałych;
- korzystanie z uproszczenia polegającego na kwalifikacji umów leasingu zgodnie z przepisami podatkowymi;
- metody wyceny nieruchomości zaliczanych do inwestycji;
- wycena materiałów i towarów po cenie nabycia/zakupu;
- metoda ujmowania rozchodu zapasów (metoda szczegółowej identyfikacji, średniej ważonej, FIFO lub LIFO);
- zasady wyceny długoterminowych niezakończonych usług;
- uproszczenie w zakresie nieujmowania podatku odroczonego;
- uproszczenie w zakresie ustalania kosztu wytworzenia bez uwzględnienia niewykorzystanych mocy produkcyjnych;
- sposób kalkulacji odpisów aktualizujących należności i zapasy.

Poza przedstawieniem stosowanych zasad wyceny i sporządzenia sprawozdania finansowego, wprowadzenie obejmuje informacje, które można zakwalifikować do poniższych punktów:

- 1) podstawowe dane identyfikujące jednostkę sporządzającą sprawozdanie finansowe,
- 2) założenie dotyczące kontynuacji działalności,
- 3) informacje uszczegółwiające sposób sporządzenia sprawozdania finansowego (sprawozdanie łączne/sporządzone po połączeniu).

W tabeli 1 wskazane są dane, które powinny zawierać wprowadzenie do sprawozdania sporządzone zgodnie z ustawą o rachunkowości. Warto zaznaczyć, że uproszczenia dla mniejszych jednostek nie są aż tak rozległe, jak to ma miejsce w dodatkowych informacjach i objaśnieniach. Zakres stosowanych uproszczeń dla jednostek małych i mikro podlega również ujawnieniu w sprawozdaniu finansowym.

PRZYKŁAD 2.

14 października 2020 r. zgromadzenie wspólników podjęło uchwałę odnośnie sporządzania sprawozdania finansowego z uproszczeniem dla jednostek małych. Wybrane uproszczenia, wskazuje uchwała (pokrywają się z niżej zaproponowaną treścią ujawnienia).

Jak powinna brzmieć treść ujawnień w zakresie zastosowanych zasad rachunkowości przewidzianych dla jednostek małych?

Przyjęte przez spółkę uproszczenia można opisać w następujący sposób.

14 października 2020 r. nadzwyczajne zgromadzenie wspólników podjęło uchwałę o sporządzeniu uproszczonego sprawozdania dla małej jednostki. Obejmują one:

- sporządzenie uproszczonej informacji dodatkowej zgodnie z załącznikiem nr 5,
- odstąpienia od sporządzania zestawienia zmian w kapitale własnym,
- odstąpienia od sporządzania rachunku przepływów pieniężnych,
- odstąpienie od sporządzania sprawozdania z działalności.

Spółka korzysta z uproszczenia polegającego na klasyfikacji leasingu zgodnie z przepisami podatkowymi oraz nie aktywuje podatku odroczonego.

Uproszczenie zostało zastosowane pierwszy raz przy sporządzeniu sprawozdania za 2020 rok.

Kontynuacja działalności

We wprowadzeniu do sprawozdania finansowego kierownik jednostki deklaruje, czy sprawozdanie finansowe zostało sporządzone przy założeniu kontynuowania działalności gospodarczej przez jednostkę w dającej się przewidzieć przyszłości oraz czy nie istnieją okoliczności wskazujące na zagrożenie kontynuowania przez nią działalności. Okres, którego dotyczy ta deklaracja to przynajmniej rok od dnia bilansowego. Warto pamiętać, że założenie kontynuacji działalności stanowi jedną z podstawowych zasad rachunkowości i jest warunkiem do stosowania ogólnych zasad wyceny wskazanych przez uor. W sytuacji zagrożeń dotyczących kontynuacji działalności informację należy wskazać w tym punkcie wprowadzenia oraz odpowiednio uszczegółowić w informacji dodatkowej. Ze względu na pandemię, sytuacja spółek działających w branżach szczególnie dotkniętych skutkami Covid znacząco pogorszyła się. Kierownicy tych jednostek muszą w tym roku dokonać analizy sytuacji spółki oraz zawrzeć w sprawozdaniu finansowym odpowiednie ujawnienie w zakresie zagrożeń dla kontynuacji działalności.

Dane w dodatkowych informacjach i objaśnieniach

Zgodnie z ustawą o rachunkowości dodatkowe informacje i objaśnienie obejmują w szczególności objaśnienia do pozycji bilansu, rachunku zysków i strat, zestawienia zmian w kapitale własnym oraz rachunku przepływów pieniężnych za okresy sprawozdawcze objęte sprawozdaniem finansowym.

Ponadto w informacji dodatkowej znajdziemy dane dotyczące, m.in.:

- 1) proponowanego podziału zysku lub pokrycia straty,
- 2) umów nieuwzględnionych w sprawozdaniu finansowym,
- 3) pracowników i organów spółki,
- 4) zdarzeń po dniu bilansowym,
- 5) niepewności dotyczącej kontynuacji działalności,

6) zobowiązań warunkowych,

7) transakcji z jednostkami powiązаныmi,

8) pozostałych istotnych danych niezbędnych dla zrozumienia sprawozdania finansowego.

Gdy nota nie dotyczy działalności

Często spotykamy się z sytuacją, gdy dany punkt wskazany przez załącznik do ustawy o rachunkowości nie dotyczy działalności jednostki i jest pomijany. W mojej ocenie taka sytuacja może wprowadzać użytkownika sprawozdania finansowego w błąd. Nie podanie informacji odnoszącej się do konkretnej noty może bowiem być interpretowane dwojako – zagadnienie faktycznie nie występuje w spółce bądź informacje zostały pominięte w skutek przeoczenia lub celowo. W celu zachowania kompletności informacji dodatkowej zaleca się zatem ujmowanie wszystkich punktów wymaganych przez ustawę o rachunkowości. Wystarczy dodanie zdania ze wskazaniem, że „w informacji dodatkowej pominięto punkty ... określone załącznikiem nr ..., gdyż nie dotyczą one jednostki”.

Przykładowe noty

Poniżej opisano kilka wybranych interesujących not, które budzą wątpliwości u osób sporządzających sprawozdania finansowe:

- Wartość nieamortyzowanych lub nieumarzanych przez jednostkę środków trwałych używanych na podstawie umów najmu, dzierżawy i innych umów, w tym z tytułu leasingu

Nota wskazuje na składniki majątku, które są wykorzystywane przez spółkę, lecz nie stanowią aktywów trwałych. Prezentowane będą składniki majątkowe, które są przedmiotem leasingu oraz nie są aktywowane w bilansie (ze względu na brak przesłanek do aktywowania, bądź na korzystanie z uproszczenia). Ponadto ujawnieniu podlegają najmowane składniki majątkowe, np. magazyn zewnętrzny bądź biuro.

Wartość tych nieamortyzowanych składników majątku może wynikać z zawartych umów. W celu ustalenia wartości pomocne mogą być również polisy. Z uwagi na fakt, że wartość może być w różny sposób określana, ważne jest by doprecyzować, jaka została ustalona. W sytuacji, gdy spółka nie zna wartości składników majątkowych nie zwalnia ją to z obowiązku ujawnienia informacji o ich użytkowaniu. Powinna poinformować o tym, co jest użytkowane z podaniem komentarza, że wartość jest nieznana.

- Podział zobowiązań długoterminowych według pozycji bilansu o okresie spłaty pozostałym od dnia bilansowego, przewidzianym umową

– do roku,

– powyżej 1 roku do 3 lat,

– powyżej 3 lat do 5 lat,

– powyżej 5 lat.

Nota nastrocza kłopotów, głównie z uwagi na fakt, że nie wiadomo jednoznacznie, co ustawodawca miał na myśli wskazując na zobowiązania długoterminowe o okresie spłaty do roku. Co do zasady, stanowią one zobowiązania krótkoterminowe, zaś nota odnosi się do zobowiązań długoterminowych.

W naszej ocenie istnieją dwa rozwiązania. Wskazanie w tabeli wszystkich zobowiązań spółki, tych o charakterze krótko- i długoterminowym lub ujęcie jedynie zobowiązań długoterminowych, pozostawiając w tabeli przedział do roku nieuzupełniony.

Zakres wprowadzenia do sprawozdania finansowego

	jednostki mikro	jednostki mała	jednostki niekorzystające z uproszczeń
	załącznik nr 4	załącznik nr 5	załącznik nr 1
■ firma, siedziba i adres oraz numer we właściwym rejestrze sądowym albo ewidencji	•	•	•
■ podstawowy przedmiot działalności;			•
■ wskazanie czasu trwania działalności jednostki, jeżeli jest ograniczony	•	•	•
■ wskazanie okresu objętego sprawozdaniem finansowym	•	•	•
■ wskazanie, że sprawozdanie finansowe zawiera dane łączne			•
■ wskazanie, czy sprawozdanie finansowe zostało sporządzone przy założeniu kontynuowania działalności gospodarczej przez jednostkę w dającej się przewidzieć przyszłości oraz czy nie istnieją okoliczności wskazujące na zagrożenie kontynuowania przez nią działalności	•	•	•
■ w przypadku sprawozdania finansowego sporządzonego za okres, w ciągu którego nastąpiło połączenie, wskazanie, że jest to sprawozdanie finansowe sporządzone po połączeniu spółek, oraz wskazanie zastosowanej metody rozliczenia połączenia (nabycia, łączenia udziałów)			•
■ omówienie przyjętych zasad (polityki) rachunkowości	•	•	•
■ wskazanie zastosowanych zasad rachunkowości przewidzianych dla jednostek mikro/małej z wyszczególnieniem wybranych uproszczeń	•	•	

- łączna kwota zobowiązań zabezpieczonych na majątku jednostki ze wskazaniem charakteru i form zabezpieczeń

W tej pozycji ujawniane są zobowiązania zabezpieczone na majątku spółki. Najczęściej wynikają z otrzymanych kredytów, pożyczek oraz leasingów. Zabezpieczenia mogą być ustanowione m.in. w formie hipoteki, zastawu, weksli. Dane przedstawione w notcie informują czytelnika o zakresie ograniczenia w możliwości dysponowania aktywami.

- łączna kwota zobowiązań warunkowych, w tym udzielonych przez jednostkę gwarancji i poręczeń, także wekslowych, niewykazanych w bilansie, ze wskazaniem zobowiązań zabezpieczonych na majątku jednostki oraz charakteru i formy tych zabezpieczeń. Odrębnie należy wykazać informacje dotyczące zobowiązań warunkowych w zakresie emerytur i podobnych świadczeń oraz wobec jednostek powiązanych lub stowarzyszonych

Zobowiązania warunkowe to obowiązek wykonania świadczeń, który zależy od zaistnienia określonych zdarzeń w przyszłości. Zobowiązania warunkowe mogą powstać z tytułu:

- udzielenia przez jednostkę gwarancji i poręczeń,
- indos weksla,
- zawartych, a nie wykonanych umów,
- nieuznanych a skierowanych na drogę sądową roszczeń kontrahentów.

Zgodnie z KSR nr 6 ujawnieniu podlegają zobowiązania warunkowe, przy których możliwość wypływu środków z tytułu wypełnienia obowiązku nie jest znikoma. W notcie zalecane jest

wskazanie charakterystyki zobowiązania warunkowego wraz z szacunkiem kwoty przyszłego świadczenia.

- Rozliczenie różnicy pomiędzy podstawą opodatkowania podatkiem dochodowym a wynikiem finansowym (zyskiem, stratą) brutto

Jest to jedyna nota sporządzana w postaci ustrukturyzowanej. Wątpliwości wzbudza fakt, które z pól są obowiązkowe. Jak wynika z odpowiedzi udzielanych przez Ministerstwo Finansów, pola uszczegóławiające nie są obowiązkowe, podobnie jak dane porównawcze dotyczące roku ubiegłego. Naszym zdaniem, w przypadku istotnych różnic pomiędzy wynikiem brutto a wynikiem podatkowym, powinny zostać uszczegółowione.

- Objaśnienie struktury środków pieniężnych przyjętych do rachunku przepływów pieniężnych, a w przypadku, gdy rachunek przepływów pieniężnych sporządzony jest metodą bezpośrednią, dodatkowo należy przedstawić uzgodnienie przepływów pieniężnych netto z działalności operacyjnej, sporządzone metodą pośrednią. W przypadku różnic pomiędzy zmianami stanu niektórych pozycji w bilansie oraz zmianami tych samych pozycji wykazanymi w rachunku przepływów pieniężnych, należy wyjaśnić ich przyczyny

Notę sporządzają jednostki zobligowane do sporządzenia rachunku przepływów pieniężnych. Spółka powinna zaprezentować dane dotyczące struktury środków pieniężnych oraz wyjaśnić istotne rozbieżności pomiędzy zmianami stanu wynikającymi z bilansu, a tymi przyjętymi do rachunku przepływów pieniężnych. W nocie powinno znaleźć się również objaśnienie do pozycji Inne korekty.

- Charakter i cel gospodarczy zawartych przez jednostkę umów nieuwzględnionych w bilansie w zakresie niezbędnym do oceny ich wpływu na sytuację majątkową, finansową i wynik finansowy jednostki

W nocie ujawnieniu podlegają istotne umowy, które nie zostały wykazane w aktywach ani zobowiązaniach spółki. Dane mogą wskazywać na istotne ryzyka bądź korzyści wynikające z zawartych umów. Mogą to być przykładowo istotne umowy konsygnacyjne. W praktyce rzadko spotyka się ujawnienie w tym zakresie.

- Informacje o istotnych zdarzeniach, jakie nastąpiły po dniu bilansowym, a nieuwzględnionych w sprawozdaniu finansowym oraz o ich wpływie na sytuację majątkową, finansową oraz wynik finansowy jednostki

Nota ta zyskała na popularności przy sporządzaniu sprawozdania finansowego za 2019 rok w warunkach pandemii COVID-19. Ujawnieniu podlegał wpływ pandemii na działalność spółki oraz jej otoczenie. Rozprzestrzenianie się wirusa zostało zakwalifikowane jako zdarzenie niepowodujące korekt w sprawozdaniu finansowym za 2019 r., lecz jako zdarzenie po dniu bilansowym, które wymaga dodatkowych ujawnień.

W nocie ujawnia się skutki zdarzeń, które nastąpiły po dniu bilansowym, jednak nie powodują konieczności zmian w sprawozdaniu. Przykładem takich zdarzeń mogą być:

- znaczne zakupy lub sprzedaż środków trwałych,
- zaciągnięcie znaczących zobowiązań,
- rozpoczęcie restrukturyzacji,
- zniszczenie aktywów jednostki przez pożar.

- W przypadku występowania niepewności, co do możliwości kontynuowania działalności, ich opis oraz stwierdzenie, że występują, wskazanie czy sprawozdanie finansowe zawiera korekty z tym związane. Informacja powinna zawierać również opis podejmowanych bądź planowanych przez jednostkę działań mających na celu eliminację niepewności.

Nota ta jest uszczegółowieniem wprowadzenia do sprawozdania finansowego, w którym ogólnie wskazuje się czy istnieją zagrożenia kontynuacji działalności przez jednostkę. W nocy doprecyzowuje się to informacją wskazując szczegóły niepewności, co do możliwości kontynuowania działalności wraz z podjętymi lub planowanymi działaniami mającymi zapobiec zaprzestaniu działalności przez jednostkę. Spółki generujące straty, o ujemnych kapitałach własnych opisują kwestie, które przekonują, że przyjęte przez nich założenie kontynuacji działalności jest prawidłowe.

- Inne informacje niż wymienione powyżej, jeżeli mogłyby w istotny sposób wpłynąć na ocenę sytuacji majątkowej i finansowej oraz wynik finansowy jednostki

W pozycji tej jednostka powinna wskazać na dodatkowe informacje, które mogą być istotne dla jednostki z punktu widzenia oceny sytuacji majątkowej i finansowej jednostki. Nota ta powiązana jest z art. 4 ust. 1a uor, zgodnie z którym w celu rzetelnego i jasnego przedstawienia sytuacji majątkowej i finansowej oraz wyniku finansowego jednostka jest obowiązana przedstawiać wszelkie dodatkowe informacje konieczne do spełnienia tego obowiązku w informacji dodatkowej.

Przykładami takich ujawnień mogą być istotne transakcje, które wystąpiły w ciągu roku obrotowego. Można ujawnić założenia dotyczące testowania aktywów na utratę wartości w sytuacji, gdy spółka dokonała istotnych odpisów aktualizujących.

Zdaniem autorki

Katarzyna Kubica, biegły rewident w [gliwickim oddziale Rödl & Partner](#)

W informacji dodatkowej powinno podawać się dane, które będą pomocne dla lepszego zrozumienia danych prezentowanych w sprawozdaniu finansowym. Powinny zostać zaprezentowane w sposób przejrzysty i zrozumiały i być dostosowane do działalności jednostki, odnosić się do zdarzeń gospodarczych, które w jednostce występują. Ważne jest również, aby dane w informacji dodatkowej były kompletne.